

skupno osmih knjig *Slovenija na vojaškem zemljevidu 1763–1787*, h kateri sodijo tudi faksimile devetnajstih sekcij Jožefinskega vojaškega zemljevida. Prvi niz izdanih listov vključuje območje Bele Krajine, del Notranjske, celotno Kočevsko in del današnje Dolenjske.

To kartografsko izjemno delo tedanjih avstrijskih dežel je bilo zaradi državne varnosti več desetletij nedosegljivo širšemu krogu uporabnikov in žal ni imelo večjega vpliva na tedanji kartografski razvoj. Habsburški vojaški kartografi so se tako zahtevnega dela lotili na ukaz cesarice Marije Terezije, ki je na pobudo šefa generalštaba grofa Lacyja leta 1763 zahtevala vojaško topografsko izmero celotne habsburške monarhije. Za izvedbo tako obsežne izmere so potrebovali veliko usposobljenih kartografov, zato so k sodelovanju pritegnili kar absolvente inženirskih akademij. S pomočjo takoiemenovanih merskih miz so na terenu izdelali barvne originale listov za vsako sekcijo vojaškega zemljevida, v pisarnah pa so kasneje v barvah prerisali originale. Zaradi vojaških zahtev so posebno pozornost namenili predstavitvi reliefa, vrsti rabe tal, hidrografskemu omrežju, tlorisom naselij in pomembnejšim zgradbam, imena pa so želeli zapisati v deželnem jeziku, vendar se na našem območju mnogokrat pojavlja madžarski način zapisa. V okviru političnih enot je bilo celotno območje izmere razdeljeno na 4685 sekcij, nad 110 sekcij pokriva današnje območje Slovenije, in večina kart je izdelana v merilu 1:28.800, zaradi uporabe seženjskega merskega sistema v omenjenem obdobju. V ločene zvezke so za vsako sekcijo vpisali tudi podatke, ki jih ni bilo mogoče prikazati na kartah, a so bili z vojaškega stališča izredno pomembni. Za imeni krajev tako najpogosteje sledijo podatki o oddaljenosti sosednjih krajev v urah ali korakih, opisi trdnejših zgradb, tekočih in stoječih voda, poti, ki vodijo do krajev, okoliških hribov in prehodnost gozdov.

Kljub temu, da je izmero ukazala Marija Terezija, so opravljeno kartografsko delo kasneje poimenovali Jožefinski vojaški zemljevid. Njen sin, Jožef II., je namreč po očetovi smrti prevzel vrhovno vodstvo vojaških zadev in nenehno nadzoroval kartiranje ter se zavzemal za njegovo napredovanje.

Vse do danes je bilo to izjemno kartografsko delo skorajda nedosegljivo, saj so originali shranjeni v Vojnem arhivu na Dunaju. Prav zato je treba posebej pohvaliti vse, ki so s svojim delom in sodelovanjem omogočili izid knjige *Slovenija na vojaškem zemljevidu 1763–1787*, pomembne ne le z zgodovinskega vidika, temveč uporabne tudi za najrazličnejše raziskave o vegetaciji, poselitvi, imenoslovlju ipd. Opravljeno je bilo namreč zahtevno transliteriranje iz gotice v nemščino, kasneje še prevod v slovenski jezik z upoštevanjem današnjih zemljepisnih imen. Posebna vrednost opravljenega dela je v dvojezičnem indeksu na koncu knjige, ki olajša iskanje imen na kartah ali v besedilu in nudi povezavo nekdanjih toponimov z današnjimi.

Ob predstavitvi knjige je bilo tudi povedano, da državne službe, razen nekaterih izjem, niso imele pravega posluha, da bi finančno podprle izid tega dela. Upajmo, da bo ob izdajah naslednjih zvezkov in kartografskih reprodukcij drugače in da bomo pri nadaljnjih znanstvenih raziskavah lahko za celotno območje današnjega slovenskega ozemlja uporabljali ta, vsebinsko bogat in tehnično izpopolnjen zemljevid s pripadajočim besedilom.

Ob predstavitvi knjige je bilo tudi povedano, da državne službe, razen nekaterih izjem, niso imele pravega posluha, da bi finančno podprle izid tega dela. Upajmo, da bo ob izdajah naslednjih zvezkov in kartografskih reprodukcij drugače in da bomo pri nadaljnjih znanstvenih raziskavah lahko za celotno območje današnjega slovenskega ozemlja uporabljali ta, vsebinsko bogat in tehnično izpopolnjen zemljevid s pripadajočim besedilom.

ZGOŠČENKA KRAJEVNI LEKSIKON SLOVENIJE Mauro Hrvatín

Novo izdajo Krajevnega leksikona Slovenije smo našim bralcem že predstavili. Leksikon je sprva izšel v knjižni obliki, ob koncu leta pa še kot zgoščanka (CD). Zgoščenko so pripravili sodelavci Geografskega inštituta ZRC SAZU in Inštituta za geografijo v sodelovanju z računalniškim podjetjem AMEBIS in založbo DZS.

Ob nakupu je zgoščanka varno shranjena v lično izdelani škatli, ki navzven spominja na knjigo. Inštalacija programa je hitra in preprosta, poleg solidnega računalnika pa zahteva še programsko okolje MS Windows 3.1. ali 95.

Vsebina zgoščanke ni povsem identična z vsebino knjige. Uvodna besedila iz knjige so izpuščena, vsebino preglednice, ki zaključuje knjigo, pa nadomeščajo diagrami in sličice (ikone) pri opisih posameznih naselij. Tako krožna diagrama kažeta delež zaposlenih po posameznih sektorjih ter okvirno starostno strukturo, s stolpci pa je prikazano spreminjanje števila prebivalcev ob popisih med leti 1869 in 1991. Opremljenost kraja je razvidna na osnovi dvaindvajsetih sličic.

Jedro zgoščanke tvori tematski digitalni zemljevid ter seveda opisi vseh 5982 naselij, kolikor jih je trenutno v Sloveniji. Pri večjih in pomembnejših naseljih je priložena tudi barvna fotografija. Ob opi-

su posameznega kraja se vedno pojavi tudi manjši zemljevid Slovenije iz katerega je razvidna lega izbranega kraja.

Največja prednost računalniške izdaje Krajevnege leksikona Slovenije je nedvomno možnost iskanja željenih podatkov po najrazličnejših ključih, ki jih lahko med seboj tudi poljubno kombiniramo. V hipu lahko izvemo, kateri kraji izbrane občine imajo tako ali drugačno šolo, trgovino, gostišče itd. Nič težje ni iskanje posameznih besed, ki se pojavljajo med besedilom. Če se nam zdi opis posameznega kraja pomanjkljiv, ga dopolnimo in vsebino dodatka shranimo na naš trdi disk. Ob ponovnem pregledu opisa se bo na ekranu izpisal tudi naš dodatek.

Sezname in opise krajev ter fotografije je mogoče natisniti. Prav tako lahko poljubne dele besedila prenesemo v kak drug program, na primer v urejalniški besedil.

Delo z zgoščenko je enostavno in ne zahteva več kot osnovno obvladovanje računalnika. Hitrost branja in iskanja željenih podatkov je vsaj ob boljšem računalniku več kot zadovoljiva, saj nobena operacija ne traja dlje kot nekaj sekund. Zaradi bogate vsebine in preproste uporabe pričakujemo, da bodo po zgoščenci z veseljem posegali vsi radovedni ljubitelji geografije in računalništva.

**DARKO OGRIN:
PODNEBJE SLOVENSKE ISTRE
Mauro Hrvatin**

V prvih dneh tega leta je Zgodovinsko društvo za južno Primorsko v okviru Knjižnice Annales izdalo knjigo Darka Ogrina o podnebjju Slovenske Istre. Osnova za knjigo je bila avtorjeva doktorska disertacija »Mezoklimatogeografija Koprškega primorja in njene spremembe v zadnjih stoletjih«.

Skoraj 400 strani obsegajoča razprava je razdeljena na enajst poglavij. Fizičnogeografskemu orisu pokrajine sledita najprej pregleda dosedanje proučevanja podnebjja in zgodovinskega razvoja mreže meteoroloških postaj v Slovenski Istri. Osrednji del knjige je namenjen temeljiti analizi sončnega obsevanja, temperaturnih razmer, padavin in vetrovnosti. V nadaljevanju avtor predstavi nekatere fitogeografske in fenološke značilnosti Slovenske Istre, primerja njeno podnebjje s sredozemskim in celinskim ter opravi podnebno členitev te vsestransko raznolike pokrajine na manjše klimatske enote. Ob-

sežnejše je spet zadnje poglavje, v katerem avtor ugotavlja spremenljivost podnebjja ob Tržaškem zalivu od davnega 7. stoletja pa vse do sedanjosti. Pri tem si pomaga s poročili o izrednih vremenskih dogodkih, z zgodovinskimi kronikami ter s podatki o proizvodnji soli v Piranskih solinah. Najstarejši meteorološki podatki sežejo v leto 1841 in sicer za vremensko postajo v Trstu.

Delo je nastalo na temelju podatkov iz različnih literature in virov, ki jih je avtor v precejšnji meri dopolnil in preveril z lastnim vremenskim in fenološkim merjenjem oziroma opazovanjem.

Knjiga je opremljena s številnimi preglednicami, diagrami, skicami, barvnimi in črno-belimi digitalnimi zemljevidi ter barvnimi fotografijami. Barvne zemljevide je izdelala Jerneja Fridl z Geografskega inštituta ZRC SAZU, črnobele pa Veronika Leskovšek z Oddelka za geografijo Filozofske fakultete. Ob tem kaže omeniti, da predvsem barvne karte in fotografije nekoliko trpijo zaradi ne najboljše kakovosti papirja.

Ogrinov pregled podnebjja pokrajine med pogorjem Slavnika in slovensko obalo Tržaškega zaliva je nedvomno doslej najpopolnejši pregled submediteranskega podnebjja pri nas. Lahko le upamo, da bomo čez čas deležni podobnih razprav, ki bodo obravnavale preostale pokrajine oziroma podnebne tipe Slovenije.

**GEOGRAPHICA SLOVENICA 26/2
Igor Šebenik**

V drugem zvezku 26. številke Geographice Slovenice so objavljeni rezultati raziskave Irene Rejec Brancelj: Agrarnogeografska problematika Koprškega primorja z vidika varstva okolja. Gre za eno prvih geografskih raziskav, ki poskuša vrednotiti kmetijstvo z vidika varstva okolja, ob sistematičnem pretresu značilnosti kmetovanja v izbrani regiji. Osrednji del raziskave je bil namenjen analizi rabe tal in kmetijske intenzivnosti, obravnavani pa so bili tudi vplivi kmetijstva na posamezne pokrajinske elemente. Objavljeni del raziskave obsega 113 strani, 27 kart, 23 tabel in 10 slik. Prispevku je dodan obsežen seznam literature in virov ter daljši povzetek v angleščini.

Za obravnavano regijo je značilna pestra raba tal, velika je raznolikost, ki skupaj s specifičnimi značilnostmi kulturnih teras izravnava obremenitve pokrajine. Kljub višji intenzivnosti kmetijske preobraz-